

Konsekvensutredning BFS 2024:4 och BFS 2024:5

– Boverkets föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder samt Boverkets föreskrifter om ändring av Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd

Titel: Konsekvensutredning BFS 2024:4 och BFS 2024:5 – Boverkets föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder samt Boverkets föreskrifter om ändring av Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd

Utgivare: Boverket, november 2024

Processnummer: 3.2.1

Diarienummer: 615/2024

Sammanfattning

Boverkets föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder preciserar kravet i 10 kap. 2 a § PBL om aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Den nya författningen träder i kraft den 1 januari 2025 och har inte någon övergångstid där byggherren kan välja att tillämpa äldre bestämmelser. Samtidigt upphävs motsvarande regler i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR. Det gäller avsnitt 2:3 Allmänt om byggande och avsnitt 2:4 Markarbeten i BBR.

Det finns idag också regler om skyddsåtgärder vid rivning i 5 kap. 17 § PBF. Genom ändring av PBF utgår de ur förordningen för att i stället regleras i myndighetsföreskrifter. Motsvarande regler finns därför med i denna författning.

Jämfört med gällande regler så innehåller den nya författningen enbart mindre förändringar i sak. Därför bedöms effekterna och konsekvenserna av den nya författningen bli små.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1 Författningsförslag.....	6
Förslag till Boverkets föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder	6
Förslag till föreskrifter om ändring av Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd;	8
2 Inledning.....	9
2.1 Förkortningar	9
2.2 Bakgrund och problembeskrivning	9
2.2.1 En översyn av BBR.....	9
2.2.2 Kravet på aktsamhet kommer till tydligt uttryck i PBL	10
2.3 Syfte och mål med författningsförslaget.....	11
2.4 Beskrivning av nollalternativet och alternativa lösningar	11
Boverket har utrett nedanstående alternativ.	11
2.4.1 Nollalternativet.....	11
2.4.2 Alternativa lösningar	11
2.4.3 Huvudalternativ.....	11
2.5 Arbetsmetod och samråd	12
2.6 Författningskommentarer	12
3 Rättsliga förutsättningar	14
3.1 Boverkets bemyndigande.....	14
3.2 Anmälan av tekniska regler	14
3.3 Anmälan av krav enligt tjänstedirektivet.....	14
3.4 Regeringens medgivande	14
4 Beskrivning av regler.....	15
4.1 Plan- och bygglagen	15
4.2 Plan- och byggförordningen	15
4.3 Boverkets byggregler	15
4.3.1 Avsnitt 2:3 BBR – Allmänt om byggande.....	15
4.3.2 Avsnitt 2:31 BBR – Projektering och utförande.....	16
4.3.3 Avsnitt 2:4 BBR – Markarbeten	16
5 Beskrivning av den nya författningen	18
5.1 Boverkets föreskrifter i sitt sammanhang	18
5.2 Författningens utformning	19
5.2.1 Definitioner	19
5.2.2 Projektering och utförande.....	20
5.2.3 Tillträde till byggarbetsplatser ska försvåras	21
5.2.4 Åtgärder för att begränsa risken för personskador	22
5.2.5 Skydd mot uppkomst och spridning av brand, buller, damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer	22
5.2.6 Skydd för byggnadsverk vid markåtgärder	23
5.2.7 Aktsamhetsåtgärder speciellt för rivning	24
5.2.8 De allmänna råden i avsnitt 2:3 och 2:4 återfinns inte i den nya författningen	25
5.3 Förhållandet till annan lagstiftning.....	25
6 Ikraftträdande och informationsinsatser	27
6.1 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.....	27
6.2 Informationsinsatser	27
7 Konsekvenser	28
7.1 Övergripande effekter	28
7.2 Företag	28
7.2.1 Vilka företag som berörs.....	28
7.2.2 Tidsåtgång och administrativa kostnader för företag	30

7.2.3	Andra kostnader och förändringar för företag	30
7.2.4	Konkurrensförhållanden.....	30
7.2.5	Annan påverkan på företag	31
7.2.6	Särskilda hänsyn till små företag	31
7.3	Staten, regioner och kommuner	31
7.3.1	Konsekvenser för kommuner.....	31
7.3.2	Konsekvenser för staten	32
7.3.3	Konsekvenser för regioner.....	32
7.4	Europeiska unionen	32
7.5	Norden.....	33
7.6	Miljö och klimat.....	33
7.7	Kulturmiljö, arkitektur och gestaltad livsmiljö	33
7.8	Övriga konsekvenser	33
8	Säkerställande av att författningen inte medför mer långtgående kostnader eller begränsningar än nödvändigt	34
8.1	Bakgrund	34
8.2	Bedömning av författningens påverkan	34
9	Utvärdering.....	35
10	Författningskommentarer	36
10.1	Föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder.....	36
10.2	Föreskrifter om ändring av Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd	41
	2:3 Allmänt om byggande	42
	Källförteckning	43

1 Författningsförslag

Förslag till Boverkets föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder

Boverket föreskriver följande med stöd av 10 kap. 24 § plan- och byggförordningen (2011:338).

Övergripande bestämmelser

Författningens innehåll

1 § Denna författning innehåller föreskrifter om aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder enligt 10 kap. 2 a § plan- och bygglagen (2010:900).

Författningen innehåller också föreskrifter om kontroll enligt 10 kap. 5 § samma lag.

Definitioner

2 § Termer och uttryck i denna författning har samma betydelse som i plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:338).

3 § I denna författning avses med

byggåtgärder: arbeten med byggande som görs i samband med att uppföra, flytta, ändra eller underhålla ett byggnadsverk,

rivningsåtgärder: arbeten med rivning som görs i samband med att ett byggnadsverk rivs helt eller delvis, och

markåtgärder: arbeten med mark som påverkar markens egenskaper och som görs i samband med att uppföra, flytta, ändra eller underhålla ett byggnadsverk.

Projektering och utförande

4 § Vid bygg-, rivnings- och markåtgärder ska aktsamhetsåtgärder enligt 6–9 §§ projekteras

1. på ett fackmässigt sätt, och

2. så att bygg-, rivnings- och markåtgärderna kan utföras på ett sådant sätt att kraven i denna författning uppfylls.

Projekteringen ska dokumenteras.

Första och andra styckena gäller inte om det är obehövligt.

5 § Vid bygg-, rivnings- och markåtgärder ska aktsamhetsåtgärder enligt 6–9 §§ utföras

1. på ett fackmässigt sätt, och

2. enligt gällande handlingar.

Krav på aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder

6 § Om det finns särskild risk för personskador, ska arbetsplatser för bygg-, rivnings- och markåtgärder vara ordnade så att tillträdet för obehöriga försvåras.

7 § Vid bygg-, rivnings- och markåtgärder ska aktsamhetsåtgärder vidtas så att risken för personskador begränsas.

Vid bygg-, rivnings- och markåtgärder ska även skäligen aktsamhetsåtgärder vidtas till skydd mot uppkomst och spridning av

1. brand,
2. buller, och
3. damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer.

Om någon del av en byggnad är i bruk när bygg-, rivnings- och markåtgärderna utförs ska särskild hänsyn tas för att skydda boende och andra användare av byggnaden. Om de ordinarie utrymningsvägarna inte kan användas, ska tillfälliga sådana ordnas.

8 § Om markåtgärder kan komma att påverka byggnadsverk negativt ska skaderiskerna förebyggas.

För sprängarbeten vid bygg-, rivnings- eller markåtgärder inom områden med detaljplan ska det finnas en sprängplan och en sprängjournal som är anpassade till arbetenas art och omfattning.

9 § Vid rivningsåtgärder ska

1. virkesförstörande insekter eller andra skadedjur som finns i byggnadsverket avlägsnas och oskadliggöras, och
2. material som kan ge skador på människor, djur eller växter tas om hand på ett tryggt sätt.

1. Denna författning träder i kraft den 1 januari 2025.

2. Kravet på dokumentation av projekteringen i 4 § andra stycket ska dock endast tillämpas om bygg-, rivnings- eller markåtgärderna påbörjats efter den 31 december 2024.

Förslag till föreskrifter om ändring av Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd;

Med stöd av 10 kap. 24 § plan- och byggförordningen (2011:338) föreskriver Boverket i fråga om Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd
dels att avsnitt 2:4 ska upphöra att gälla,
dels att avsnitt 1:2 och 2:3 ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1:2¹ Föreskrifterna

Föreskrifterna gäller

- vid uppförandet av nya byggnader,
- *vid mark- och rivningsarbeten, samt*
- för obebyggda tomter som ska förses med en eller flera byggnader.

Vid uppförandet av andra anläggningar än byggnader på tomter gäller föreskrifterna i avsnitt 8:9.

Vid ändring av byggnader gäller föreskrifterna i den utsträckning som följer av avsnitt 1:22.

Allmänt råd

Av 1 kap. 4 § *PBL* framgår att även ombyggnader och tillbyggnader innefattas i begreppet ändring av byggnader.

Föreskrifter om byggnaders utformning m.m. meddelas även av andra myndigheter än Boverket. Till exempel utfärdar Arbetsmiljöverket föreskrifter om arbetsplatser och Jordbruksverket föreskrifter om utformning av djurstallar.

Föreskrifterna gäller

- vid uppförandet av nya byggnader, och
- för obebyggda tomter som ska förses med en eller flera byggnader.

Allmänt råd

Av 1 kap. 4 § *plan- och bygglagen (2010:900)* framgår att även ombyggnader och tillbyggnader innefattas i begreppet ändring av byggnader.

2:3² Allmänt om byggande

Denna författning träder i kraft den 1 januari 2025.

¹ Senaste lydelse BFS 2017:5.

² Senaste lydelse BFS 2011:26. Ändringen innebär att föreskrifterna och det allmänna rådet närmast efter rubriken 2:3 Allmänt om byggande tas bort.

2 Inledning

Denna konsekvensutredning redovisar Boverkets föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder. Konsekvensutredningen beskriver vad Boverket har utrett samt konsekvenserna av den nya författningen.³ I arbetet med den konsekvensutredning som skickades ut på remiss har konsekvenserna beskrivits i enlighet med den gamla förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. På grund av den nya förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar som trädde i kraft den 6 maj 2024 har justeringar av konsekvensutredningen gjorts.⁴ Författningen har tagits fram som en del i Boverkets översyn av byggreglerna, där Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR, ersätts av nya separata grundförfattningar.

Samtidigt har kravet på aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder kommit till tydligt uttryck i plan- och bygglagen (2010:900), PBL, genom en lagändring som träder i kraft 1 januari 2025.

Syftet med författningen är att precisera plan- och bygglagens krav. Författningen skapar därmed förutsättningar för att människor och egendom skyddas i samband med bygg- och anläggningsarbeten.

2.1 Förkortningar

BBR	Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd
PBF	plan- och byggförordningen (2011:338)
PBL	plan- och bygglagen (2010:900)

2.2 Bakgrund och problembeskrivning

I detta avsnitt beskrivs bakgrunden till den nya författningen, vad som föranlett den allmänna översynen av BBR samt införandet av ett tydligt krav på aktsamhet i PBL.

2.2.1 En översyn av BBR

Boverket har genomfört en översyn av hela BBR. BBR ersätts av nya separata grundförfattningar för de olika kraven på byggnader, till exempel en separat författning om säkerhet i händelse av brand i byggnader. Översynen bygger på

³ Konsekvenser av förslaget beskrivs i enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar samt förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket.

⁴ Konsekvenser av förslaget beskrivs även i enlighet med förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket.

en regelmodell som arbetades fram inom ramen för ett regeringsuppdrag till Boverket att se över bygg- och konstruktionsreglerna.⁵ De nya författningarna träder i kraft den 1 juli 2025.

Det finns en allmän kritik mot BBR som går ut på att regleringen ofta uppfattas som oförutsägbar, omfattande och kostnadsdrivande av samhällsbyggnadsbranschen. Detta beror bland annat på hur reglerna är strukturerade och presenteras. Sammantaget kan detta vara en bidragande faktor till problemet som regeringen pekat ut, att byggandet i Sverige inte är kostnadseffektivt.⁶

Utformningen av BBR har enligt Boverket bidragit till en otydlig rollfördelning mellan staten och samhällsbyggnadsbranschen. Trots att allmänna råd är rekommendationer, tillämpar kommuner och byggherrar i praktiken många gånger allmänna råd som föreskrifter. De allmänna råden har därför i stor utsträckning blivit normerande.⁷

I BBR finns utformningskrav, tekniska egenskapskrav och tomtkrav, men även krav på aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder. Reglerna finns i avsnitt 2:3 Allmänt om byggande samt avsnitt 2:4 BBR Markarbeten i BBR.

Boverket bedömer att bestämmelserna om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markarbeten bör utgöra en egen separat författning.

2.2.2 Kravet på aktsamhet kommer till tydligt uttryck i PBL

Samtidigt med arbetet med denna författning har ett arbete pågått med att ändra PBL för att kravet på aktsamhet tydligt ska komma till uttryck i lagen.⁸ Dessutom har reglerna om skyddsåtgärder vid rivning i 5 kap. 17 § plan- och byggförordningen (2011:338), PBF föreslagits upphävas, eftersom de anses vara för detaljerade för förordningsnivån och i stället bör ingå i Boverkets föreskrifter.

Avsikten med det allmänna lagkravet har inte varit att införa ett nytt och självständigt krav, som skulle kunna leda till andra och strängare krav på byggherren att vidta aktsamhetsåtgärder än vad som följer av Boverkets preciserade regler i avsnitt 2:3 och 2:4 BBR. I den nya lagbestämmelsen anges därför att vad som krävs för att uppfylla kravet på aktsamhet framgår av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Det behövs därför preciserade föreskrifter

⁵ Boverket (2020), *Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler* (rapport 2020:31).

⁶ Se Regeringsbeslut 2017-02-23, *Genomgripande översyn av Boverkets byggregler m.m.*, direktiv 2017:22, s. 1, 4, 6 och 10. Kommittén för modernare byggregler (SOU 2019:68).

⁷ Boverket (2020), *Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler* (rapport 2020:31).

⁸ Prop. 2023/24:143

från Boverket som tydliggör vilka aktsamhetsåtgärder som ska vidtas vid bygg-, rivnings- och markåtgärder.

2.3 Syfte och mål med författningsförslaget

Syftet med författningen är att precisera kravet på aktsamhet i PBL. Genom att samla bestämmelser om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder i en författning underlättas regeltillämpningen för byggherrar och andra aktörer som berörs av reglerna. Det skapar förutsättningar för att på ett effektivt sätt nå målet med reglerna i PBL som främst är att kvarboende, närboende och allmänhet får ett skydd för säkerhet och hälsa samt att skada på egendom undviks. Att aktsamhetskravet i PBL preciseras i myndighetsföreskrifter ger förutsättningar för byggnadsnämnden att agera förebyggande och i tidiga skeden.

2.4 Beskrivning av nollalternativet och alternativa lösningar

Boverket har utrett nedanstående alternativ.

2.4.1 Nollalternativet

Nollalternativet innebär att nuvarande regler om aktsamhet i BBR och reglerna om aktsamhet vid rivning i PBF inte förflyttas till en separat författning och att reglerna inte heller förändras i något avseende. Boverket har valt bort det alternativet eftersom den nya författningen ska anpassas till övriga byggregler som nu arbetas fram. Bland annat ska det som huvudprincip inte finnas några allmänna råd.⁹

2.4.2 Alternativa lösningar

En alternativ lösning till den nya författningen är att reglerna om aktsamhet i BBR och PBF inte ersätts med nya regler. Det nya allmänna kravet på aktsamhet i 10 kap. 2 a § PBL förutsätter emellertid att det finns myndighetsföreskrifter som anger vad som krävs för att uppfylla lagkravet. Utan sådana preciseringar har kravet i PBL ingen direkt egen verkan eftersom lagkravet förutsätter att precisering görs. Boverket har därför inte valt detta alternativ.

2.4.3 Huvudalternativ

Huvudalternativet är att Boverkets föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder samlas i en egen författning. Några förändringar

⁹ Boverket (2020) Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler (rapport 2020:31).

föreslås, jämfört med de gällande reglerna i BBR, bland annat att de allmänna råden om projektering och utförande blir föreskrifter, se avsnitt 5.2.

Boverkets övergripande bedömning är att huvudalternativet är den lösning som bäst hanterar de problem som beskrivs i avsnitt 2.2.

För varje föreskrift och allmänt råd har Boverket analyserat alternativa lösningars ändamålsenlighet, effektivitet och konsekvenser. Dessa lösningar och analyser redovisas i avsnitt 5. I avsnitt 7 beskrivs de effekter och konsekvenser som huvudalternativet bedöms leda till.

2.5 Arbetsmetod och samråd

Boverket har haft möte med Naturvårdsverket och Arbetsmiljöverket avseende regleringsområdet med koppling till regler under byggtiden. Även byggnadsinspektör från en av landets byggnadsnämnder deltog för att inhämta kommunperspektivet och eventuella tillämpningsproblem med nu gällande regler.

Konsekvensutredningen med författningsförslag var ute på remiss från 9 februari till 5 april 2024. Med anledning av inkomna remissynpunkter och nya överväganden har Boverket funnit anledning att justera vissa delar av förslaget. Ändringarna har dock inte varit av det slag att Boverket bedömt att förslaget behöver skickas på ny remiss.

2.6 Författningskommentarer

För att kunna tillämpa och fullt ut förstå innebörden i författningen räcker det inte alltid med att enbart läsa författningen. Det finns olika metoder och tekniker för att tolka författningar och bestämmelser i författningar kan i många fall vara allmänt hållna. Om en tillämpare vill få reda på syftet med en viss bestämmelse brukar ledning i första hand sökas i förarbetena.

Inför att en förvaltningsmyndighet ska besluta om föreskrifter eller allmänna råd ska en konsekvensutredning tas fram och den ska dokumenteras i enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Boverkets konsekvensutredningar är förarbeten och kan användas som tolkningsunderlag till Boverkets föreskrifter och allmänna råd.

I konsekvensutredningen har Boverket formulerat utförliga författningskommentarer till bestämmelserna i författningen. Därigenom kan författningskommentarerna användas som stöd för tillämpningen, rättsliga prövningar och liknande. Författningskommentarerna har därför som utgångspunkt författats

- så att syftet med föreskriften framgår
- med förklaring av hur de begrepp som används är avsedda att tolkas
- med exemplifieringar

Avsikten är dessutom att författningskommentarerna ska ligga till grund för vägledningar som Boverket avser att utarbeta. Sådana vägledningar kan också kompletteras med ytterligare förklarande text och vid behov figurer, tabeller och liknande. Observera att författningskommentarer och vägledningar i sig inte har någon juridiskt bindande status utan endast utgör ett hjälpmedel för att förstå gällande regler.

3 Rättsliga förutsättningar

Detta avsnitt beskriver de rättsliga förutsättningarna för Boverkets nya föreskrifter och innehåller bland annat de uppgifter om föreskriftsbemyndiganden som avses i 11 § förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

3.1 Boverkets bemyndigande

I PBL har införts ett grundläggande aktsamhetskrav i en ny paragraf, 10 kap. 2 a § PBL. Genom en ändring i 10 kap. 24 § 1 PBF får Boverket meddela föreskrifter om aktsamhet vid genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder. Ändringarna i PBL och PBF träder i kraft 1 januari 2025. Författningen innehåller också bestämmelser om projektering och utförande som har sin grund i och preciserar kravet på byggherrens ansvar enligt 10 kap. 5 § PBL. Boverkets bemyndigande att meddela sådana föreskrifter följer av 10 kap. 24 § 2 PBF.

3.2 Anmälan av tekniska regler

Boverket gör, liksom Kommerskollegium, bedömningen att författningen inte innehåller sådana tekniska regler som avses i 2 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler och bedömer därför att informationsförfarande enligt denna förordning inte behöver genomföras. Författningen har därför inte anmälts.

3.3 Anmälan av krav enligt tjänstedirektivet

Boverket gör bedömningen att författningen kan komma att tillämpas på företag som inte är etablerade här, utan bara bedriver tillfällig verksamhet i Sverige, och gör därför bedömningen att författningen behöver anmälas enligt EU:s tjänstedirektiv¹⁰ och 2 § förordningen (2009:1078) om tjänster på den inre marknaden.

3.4 Regeringens medgivande

Boverket gör bedömningen att författningen inte medför sådana väsentliga effekter på kostnader för staten, kommuner eller regioner att medgivande krävs av regeringen enligt förordningen (2014:570) om regeringens medgivande till beslut om vissa föreskrifter som gällde fram till 6 maj 2024. Motsvarande regler finns numera i 14 § i förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

¹⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

4 Beskrivning av regler

I detta avsnitt beskrivs regler om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder i PBL, PBF och BBR.

4.1 Plan- och bygglagen

I PBL har införts en ny paragraf, 10 kap. 2 a §, ett allmänt krav på att bygg-, rivnings- och markåtgärder ska planeras och utföras med aktsamhet. Vad som krävs för att uppfylla kravet på aktsamhet framgår av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Lagändringen träder i kraft den 1 januari 2025.

Av 10 kap 5 § PBL följer att byggherren ska se till att varje bygg-, rivnings- och markåtgärd som byggherren utför eller låter utföra genomförs i enlighet med de krav som gäller för åtgärden enligt PBL eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen. Om åtgärden är lov- eller anmälningspliktig, ska byggherren se till att den kontrolleras enligt den kontrollplan som byggnadsnämnden fastställer i startbeskedet.

4.2 Plan- och byggförordningen

I nu gällande PBF finns det i 5 kap. 17 § krav på skyddsåtgärder vid rivning. Kraven innebär att den som låter utföra rivningen ska se till att virkesförstörande insekter eller annan ohyra avlägsnas och oskadliggörs. Det ställs också krav på att material som kan ge skador på människor, djur eller växter tas om hand på ett betryggande sätt. Genom ändring av PBF, som träder i kraft 1 januari 2025, utgår dessa krav ur förordningen. Boverket kan med stöd av bemyndigande i 10 kap. 24 § 1 PBF meddela föreskrifter om skyddsåtgärder vid rivning av byggnadsverk, tillsammans med övriga föreskrifter som preciserar kravet på aktsamhet.

4.3 Boverkets byggregler

Avsnitt 2:3 och 2:4 BBR innehåller föreskrifter och allmänna råd som reglerar aktsamhet vid bygg-, rivnings och markarbeten. Avsnitt 2:31 BBR innehåller allmänna råd om projektering och utförande.

4.3.1 Avsnitt 2:3 BBR – Allmänt om byggande

Avsnittet innehåller föreskrifter och allmänna råd om bland annat hur bygg-, rivnings- eller markarbetsplatser ska vara ordnade så att tillträde för obehöriga försvåras och att risken för personskador begränsas.

I föreskrifter anges att

- åtgärder ska vidtas till skydd mot uppkomst och spridning av brand och mot buller och damm.
- om byggnader eller delar av dem är i bruk eller tas i bruk när byggnads- eller rivningsarbeten pågår, ska åtgärder ha vidtagits för att skydda boende och brukare mot skador till följd av olycksfall, skadliga ljudnivåer, förorening i skadliga koncentrationer eller motsvarande.
- om ordinarie utrymningsvägar inte kan användas, ska tillfälliga sådana ordnas.

Av de allmänna råden framgår att särskild uppmärksamhet bör ägnas åtgärder för att begränsa riskerna för barnolycksfall och mikrobiell tillväxt, till exempel legionella. De allmänna råden hänvisar också till att regler om skydd mot ohälsa och olycksfall vid byggnadsarbete, arbetsmiljöplan med mera, ges ut av Arbetsmiljöverket.¹¹ Vidare hänvisas det till att regler om buller från byggarbetsplatser ges ut av Naturvårdsverket.¹²

4.3.2 Avsnitt 2:31 BBR – Projektering och utförande

I ett allmänt råd anges vad byggherren särskilt bör säkerställa och tänka på vid projektering och utförande. Bland annat anges att byggherren i ett tidigt skede bör överväga behovet av relevant kompetens för respektive uppgift så att byggnader blir projekterade och utförda enligt gällande regler, samt att projektering bör redovisas på ritningar och i andra handlingar på ett sådant sätt att det kan verifieras att kraven i dessa föreskrifter uppfylls.

4.3.3 Avsnitt 2:4 BBR – Markarbeten

Avsnittet innehåller föreskrifter och allmänna råd i syfte att förebygga skaderisker vid markarbeten. Av föreskrifterna framgår att

- om schaktning, fyllning, pålning, sprängning eller andra markarbeten kan komma att påverka närbelägna byggnader, vägar och markanläggningar, ledningar i mark eller andra anläggningar under mark negativt ska skaderiskerna förebyggas.
- det för sprängarbeten inom områden med detaljplan fordras en sprängplan och en sprängjournal som är anpassade till arbetenas art och omfattning.

Av de allmänna råden framgår bland annat att en undersökning av grundvattenförhållandena kan klarlägga riskerna för sättningsskador och tillfällig eller

¹¹ Se Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna (AFS 1999:3).

¹² Se Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15).

permanent grundvattensänkning samt därmed sammanhängande sekundära effekter, till exempel vattenbrist och biologisk nedbrytning. De allmänna råden hänvisar också till regler om sprängarbeten och bergarbeten som ges ut av Arbetsmiljöverket.¹³

¹³ Se Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2007::1) om sprängarbete och Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2010:1) om berg- och gruvarbete.

5 Beskrivning av den nya författningen

I detta avsnitt beskrivs de nya föreskrifterna om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder, Boverkets överväganden och skillnaderna jämfört med de gällande reglerna.

Komplement till denna redogörelse finns i avsnitt 10, med författningskommentarer till varje paragraf i författningen.

5.1 Boverkets föreskrifter i sitt sammanhang

I 10 kap. 2 a § PBL anges ett allmänt aktsamhetskrav vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder. Vad som krävs för att uppfylla kravet framgår av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Boverkets föreskrifter preciserar lagens aktsamhetskrav. Behovet av aktsamhetsåtgärder ska bedömas i varje enskilt fall utifrån en tolkning av Boverkets föreskrifter. Boverkets föreskrifter är således en uttömmande uppräkningslista av situationer då krav på aktsamhet kan ställas i samband med bygg-, rivnings- och markåtgärder. Det allmänna lagkravet kan alltså inte utgöra stöd för att ställa krav på aktsamhetsåtgärder om åtgärderna inte innefattas i Boverkets preciserade föreskrifter.

Enligt plan- och bygglagen (10 kap. 5 § PBL) är det byggherren som har det offentlighetsrättsliga ansvaret för att en bygg-, rivnings- och markåtgärd som byggherren utför eller låter utföra genomförs i enlighet med de krav som gäller för åtgärden enligt lagen eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen. Att det är byggherren som ansvarar för att nödvändiga aktsamhetsåtgärder vidtas vid planeringen och genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder framgår alltså redan av lagen. Om tillräckliga aktsamhetsåtgärder inte vidtas är det byggherrens ansvar att avhjälpa bristerna, oavsett om byggherren är vållande till dem eller inte. Det hindrar emellertid inte att kostnader för att åtgärda eventuella brister kan lösas civilrättsligt mellan byggherren och utföraren.

Byggherren ska redogöra för hur åtgärderna kan utföras med aktsamhet. Byggnadsnämnden kan ta upp vilka aktsamhetsåtgärder som är nödvändiga vid tekniskt samråd (10 kap. 19 § 1 PBL). Byggnadsnämnden kan neka startbesked om åtgärderna inte kan antas komma att uppfylla kraven på aktsamhet vid utförandet av bygg-, rivnings- och markarbeten (10 kap. 23 § 1 PBL). Vidare kan byggnadsnämnden inom ramen för sin tillsyn agera så snart det finns anledning att anta att en byggherre inte uppfyller kraven, exempelvis genom att meddela

ett så kallat åtgärdsföreläggande (11 kap. 19 § PBL) eller förbjuda att arbetet fortsätter (11 kap. 31 § PBL).

5.2 Författningens utformning

Författningen innebär följande huvudsakliga förändringar jämfört med BBR.

- Delar av de allmänna råden om projektering och utförande i avsnitt 2:31 BBR föreslås bli föreskrift och därmed krav.
- I 3 § förtydligas det att kraven på aktsamhet gäller för alla byggnadsverk, inte enbart byggnader.
- Kravet om att tillträde till arbetsplatser för bygg-, rivnings- och markåtgärder ska försvåras förtydligas att det gäller om det finns särskild risk för personskador.
- De allmänna råden i avsnitt 2:3 och 2:4 BBR återfinns inte i den nya författningen.
- Kravet om skyddsåtgärder vid rivning av byggnadsverk i 5 kap. 17 § PBF, överförs till Boverkets föreskrifter i princip oförändrat.

5.2.1 Definitioner

Det införs tre definitioner: byggåtgärder, rivningsåtgärder och markåtgärder.

Enligt 10 kap. 2 a § PBL, som träder i kraft 1 januari 2025, ska bygg-, rivnings- och markåtgärder utföras med aktsamhet. I Boverkets föreskrifter framgår vad som krävs för att uppfylla kravet på aktsamhet, bland annat att vid bygg-, rivnings- och markåtgärder ska aktsamhetsåtgärder vidtas så att risken för personskador begränsas. Det finns för- och nackdelar med att införa legaldefinitioner.¹⁴ I detta fall överväger fördelarna med att införa legaldefinitioner för byggåtgärder, rivningsåtgärder och markåtgärder. Detta då dessa definitioner tydliggör tillämpningsområdet för kravet på aktsamhet.

Remissinstansernas synpunkter

Ett par remissinstanser nämner att det är bra att definitioner införs. En remissinstans påpekar att skälen för att införa definitionerna behöver tydliggöras samt att definitionerna bör gälla byggåtgärder, rivningsåtgärder och markåtgärder. En annan remissinstans anser att genom definitionen av markåtgärder exkluderas bland annat pålning.

¹⁴ Se SOU 2021:247, Ett nytt regelverk för bygglov, sid. 482-484

Boverkets bedömning

Text om varför legaldefinitioner behövs har lagts till. Boverket justerar begreppen med definitioner så att de i enlighet med remissynpunkt gäller bygg-, rivnings- och markåtgärder, inte bygg-, rivnings- och markarbeten. Det blir då samma begrepp som används i lagen. I definitionen av markåtgärder tydliggörs att det avses markarbeten som påverkar markens egenskaper. Efter övervägande har Boverket förtydligat att byggåtgärder och markåtgärder även omfattar åtgärder i samband med flytt av byggnadsverk. Vidare har Boverket snävat in definitionen av markåtgärder till att enbart omfatta arbeten som utförs i samband med att byggnadsverk uppförs, flyttas, ändras eller underhålls.

5.2.2 Projektering och utförande

Precis som i övriga författningsförslag för Boverkets nya byggregler, blir delar av de allmänna råden i 2:31 BBR föreskrift och därmed krav.

Det ställs krav på att byggherren ska projektera och utföra aktsamhetsåtgärder vid bygg-, rivnings- och markåtgärder på ett fackmässigt sätt. Projekteringen av aktsamhetsåtgärder ska dokumenteras om det inte är obehövt.

Kravet om fackmässighet innebär normalt att den som projekterar eller utför arbete ska ha en kompetens som motsvarar vad som kan krävas av en yrkesmässig person inom den aktuella professionen. Vilka kunskaper och färdigheter som behövs, beror på åtgärdens komplexitet. Fackmässighet kopplas inte till någon formell utbildning eller certifiering, även om man kan förvänta sig att de som anlitas har kompetens motsvarande professionell nivå. Om byggherren inte själv besitter de kunskaper och färdigheter som krävs för att kunna projektera eller utföra aktsamhetsåtgärder på ett fackmässigt sätt ansvarar byggherren för att sådan kompetens finns i organisationen.

Den som projekterar på ett fackmässigt sätt tar fram underlag och utför arbete som gör att andra fackmän kan bilda sig en uppfattning om innehållet, till exempel genom användningen av begrepp och enheter samt genom upplägg och struktur.

Fackmässighet relateras här till förmågan att projektera och utföra aktsamhetsåtgärder i förhållande till att uppfylla kraven i författningen. Byggherren är den som är ansvarig för kraven på fackmässighet. Detta gäller oavsett vem inom byggherrens organisation som rent faktiskt utför arbetena. Kraven på fackmässighet gentemot det allmänna kan inte förhandlas bort i den meningen att någon annan kan överta ansvaret.

Byggherren kan även i civilrättsliga avtal ha anspråk på den som ska utföra arbeten. Sådana anspråk regleras i avtalen parterna emellan och omfattas inte av kraven på fackmässighet enligt denna författning.

Kravet på fackmässighet kan byggnadsnämnden använda för att till exempel begära handlingar som visar hur de aktuella arbetena kan utföras med aktsamhet så att kraven i denna författning kan antas uppfyllas under byggtiden.

Kraven på projektering av aktsamhetsåtgärderna och dokumentation av projekteringen gäller inte om det är obehövligt. Generellt sett är det fler aktsamhetsåtgärder som kan anses vara obehövligen att projektera och dokumentera jämfört med åtgärder för byggnader som ska brukas under lång tid. Exempel på aktsamhetsåtgärder som brukar projekteras och dokumenteras är brandskydd under byggtid vid mer komplicerade byggåtgärder samt fastighetsbesiktning, mätning med mera i samband med vibrationsalstrande åtgärder.

Begreppet fackmässig finns i EKS och det finns även i äldre byggregler. Samhällsbyggnadssektorn har därmed lång erfarenhet av att hantera författningskrav på fackmässighet.

Vad som är fackmässigt ändras i takt med ny kunskap. Det måste alltid till en bedömning i det enskilda fallet vilka kunskaper och färdigheter som krävs för att uppfylla kravet på fackmässighet.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser har uttryckt att det finns en oklarhet kring begreppet fackmässighet. De efterfrågar också exempel på när det kan anses vara obehövligt att projektera och dokumentera projekteringen.

Boverkets bedömning

Boverket har utvecklat texten om fackmässighet och gett exempel på när det kan anses behövligt att projektera och dokumentera aktsamhetsåtgärder i avsnitt 5.2.2. I författningskommentaren till 4 § finns exempel på när det kan anses vara obehövligt att dokumentera projekteringen.

5.2.3 Tillträde till byggarbetsplatser ska försvåras

I 6 § förtydligas att tillträde för obehöriga ska försvåras bara om det finns särskild risk för personskador. Det krävs således en riskbedömning för att klargöra om det krävs att tillträde försvåras samt vilka åtgärder som krävs. Att risken för personskador ska begränsas oavsett om tillträdet har försvårats framgår av 7 §.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser har uttryckt att det bör förtydligas vad som menas med särskild risk för personskador och försvåra.

Boverkets bedömning

Boverket har förtydligat med ett par exempel i författningskommentaren till 6 § vad försvåra kan vara och när det kan anses föreligga särskilda risker för personskador.

5.2.4 Åtgärder för att begränsa risken för personskador

Bygg-, rivnings- och markåtgärder kan innebära risker för personer som vistas inom arbetsplatsen eller i dess närhet.

Syftet med kravet är primärt att förebygga risker för skador på personer ur allmänheten och, om en byggnad är i bruk när åtgärderna utförs, boende och andra användare av byggnaden. Det kan handla om personer som behörigen eller obehörigen befinner sig inom arbetsområdet. Det kan också handla om personer som befinner sig utanför arbetsområdet, till exempel skydd för fallande föremål från hög höjd.

Kravet att vidta åtgärder för att begränsa risken för personskador gäller även om arbetsplatsen är inhägnad. Men vid bedömningen av vilka aktsamhetsåtgärder som är rimliga att vidta till skydd för allmänheten kan detta dock tas i beaktande.

I arbetsmiljölagstiftningen finns regler för att skydda arbetstagare som utför bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser har uttryckt att det behövs ett förtydligande om vem reglerna ska skydda och hur reglerna förhåller sig till annan lagstiftning.

Boverkets bedömning

Boverket har utvecklat resonemanget i avsnitt 5.2.4 och 2.3 om vem reglerna ska skydda. I avsnitt 5.3 har Boverket beskrivit förhållandet till annan lagstiftning.

5.2.5 Skydd mot uppkomst och spridning av brand, buller, damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer

Bygg-, rivnings- och markåtgärder kan orsaka olägenhet och fara för människors hälsa, orsaka skador på miljön eller skada andra byggnadsverk. Byggherren ska därför vidta skäliga aktsamhetsåtgärder till skydd mot spridning och uppkomst av brand och buller samt damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer.

Syftet med kravet är primärt att skydda kvarboende och närboende för fara på grund av brand eller fara för människors hälsa. Men även skador på miljön eller skador på andra byggnadsverk skyddas då byggherren ska vidta åtgärder för uppkomst och spridning oavsett vem eller vad som kan skadas.

Remissinstansernas synpunkter

En remissinstans anser att det är otydligt vad som menas med damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer. En annan remissinstans anser att det är otydligt om kraven enbart syftar till skydd mot skadliga hälsoeffekter eller om det även innefattar skadliga miljöeffekter. Ett par remissinstanser saknar ett förtydligande av effekterna då de allmänna råden om mikrobiell tillväxt och ersättningsboende är borttagna. Precis som för många av de andra paragraferna så vill remissinstanser även veta hur kravet förhåller sig till annan lagstiftning.

Boverkets bedömning

Boverket har förtydligat att byggherren ska vidta skäligen aktsamhetsåtgärder till skydd mot spridning och uppkomst av brand och buller samt damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer. Vad som menas med skäligen aktsamhetsåtgärder förtydligas i författningskommentaren. I avsnitt 5.2.5 har Boverket förtydligat att kravet även skyddar miljöeffekter då brand, buller, och damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer inte får uppkomma eller spridas oavsett vad det är som ska skyddas. Boverket har förtydligat med exempel i författningskommentaren till 7 § vad damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer kan vara. I avsnitt 5.2.8 har Boverket beskrivit varför inte de allmänna råden återfinns i författningen. I avsnitt 5.3 har Boverket utvecklat förhållandet till närliggande annan lagstiftning.

5.2.6 Skydd för byggnadsverk vid markåtgärder

Vid arbete med mark kan markens egenskaper förändras och omfattande skador på andra byggnadsverk kan uppkomma.

Sprängning är ett sådant arbete med mark som kan orsaka stora skador. Inom områden som omfattas av detaljplan får sprängning inte äga rum utan tillstånd av polisen.¹⁵ För att det även ska komma till tydligt uttryck i plan och bygglagstiftningen så ställs krav på sprängplan och sprängjournal inom detaljplanerat område.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser anser att kraven även borde omfatta skydd för omgivande mark och lös egendom, hushållning med resurser samt aktsamhet för natur- och kulturvärden. Två remissinstanser har påtalat att det är otydligt om

¹⁵ 3 kap. 6 § ordningslagen (1993:1617).

geokonstruktioner med mera anses vara en byggåtgärd eller markåtgärd. Remissinstanser anser också att påverkan på grundvatten i samband med markarbeten som finns i det allmänna rådet bör tas med samt att det är en brist att föreskriften är avgränsad till sprängning inom detaljplan. Precis som för flera av de andra kraven i författningsförslaget ifrågasätter remissinstanser hur kravet förhåller sig till annan lagstiftning.

Boverkets bedömning

Boverket anser att det inte är lämpligt att utöka de krav som finns i BBR så att de även omfattar skydd för omgivande mark och lös egendom, hushållning med resurser vid bygg-, rivnings och markåtgärder, samt aktsamhet för kultur- och naturvärden.

I författningskommentaren till 3 § har Boverket exemplifierat med fler exempel på vad markåtgärder kan vara. I författningskommentaren till 4 § finns en redogörelse för vad en fackmässig projektering vid grundvattensänkning kan innebära. Boverket har beskrivit i avsnitt 5.2.8 om varför inte de allmänna råden återfinns i författningen. Vad gäller att kraven vid sprängning är begränsade till sprängning inom detaljplan så har Boverkets beskrivit bakgrunden till kravet i avsnitt 5.2.6. I avsnitt 5.3 har Boverket utvecklat förhållandet till närliggande annan lagstiftning.

5.2.7 Aktsamhetsåtgärder speciellt för rivning

Virkesförstörande insekter eller andra skadedjur får inte spridas och orsaka olägenhet och skada för människor eller andra byggnadsverk. Även rivningsmaterial ska tas om hand på ett betryggande sätt så att de inte kan orsaka skador på människor, djur eller växter. Framför allt handlar det om att farligt avfall ska tas om hand så att det inte orsakar skador på människor, djur eller växter.

I 10 kap. 6 § PBL finns krav på vad som ska redovisas i kontrollplanen avseende rivningsavfall. Boverket har även gett ut allmänna råd om rivningsavfall. I Boverkets byggregler om aktsamhet ställs krav på att rivningsavfall ska tas om hand på ett betryggande sätt.

Remissinstansernas synpunkter

Remissinstans anser att det är otydligt vad som menas med att material som kan ge skador på människor, djur eller växter tas om hand på ett betryggande sätt. Remissinstanserna ifrågasätter också precis som för flera av de andra kraven i författningsförslaget hur reglerna förhåller sig till annan lagstiftning.

Boverkets bedömning

Boverket har gett exempel på vad som menas med att ta om hand på ett betryggande sätt i författningskommentaren. Boverket har beskrivit i avsnitt 5.2.8 om varför inte de allmänna råden återfinns i författningen. I avsnitt 5.3 har Boverket utvecklat förhållandet till närliggande annan lagstiftning.

5.2.8 De allmänna råden i avsnitt 2:3 och 2:4 återfinns inte i den nya författningen

Enligt principerna för översynen av BBR gäller att Boverket i föreskrifterna ska precisera de krav som ställs i lag och förordning, medan samhällsbyggnadssektorn tar fram lösningar som uppfyller kraven. Syftet är att tydliggöra rollfördelningen mellan staten och samhällsbyggnadssektorn. De allmänna råden bedöms som problematiska dels för att dess juridiska status uppfattas olika, dels för att råden blivit normerande. Som grundprincip ska de nya författningarna därför inte ska innehålla några allmänna råd.

Boverket har analyserat varje gällande regel i avsnitt 2:3 och 2:4 BBR och tagit ställning till vilka regler som ska finnas med i den nya författningen. De allmänna råden anger vissa risker som bör beaktas och utredas. Vidare finns allmänna råd om vad en sprängplan bör innehålla. Till viss del består de allmänna råden också av rent informativa hänvisningar till andra myndigheters regler. Sådana hänvisningar kan göras i kommande vägledning. Boverket bedömer/anser att regler motsvarande de allmänna råden inte ska/bör tas in i den nya författningen.

Remissinstansernas synpunkter

Endast ett fåtal synpunkter har inkommit. En remissinstans är positiv till att exempelvis det allmänna rådet om projektering och utförande i BBR är föreskrift i författningsförslaget. En remissinstans anser att konsekvenser för hälsa och säkerhet i de fall allmänna råd har tagits bort inte har utretts tillräckligt. Särskilt gäller detta nuvarande allmänna råd om barnolycksfall och mikrobiell tillväxt.

Boverkets bedömning

Boverket avser att föreskriften omfattar samma krav avseende olycks- och hälso-risker som i BBR. Boverket bedömer att det inte är nödvändigt med några justeringar av författningsförslaget.

5.3 Förhållandet till annan lagstiftning

Det finns annan närliggande lagstiftning som reglerar skyddsåtgärder vid utförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder, däribland miljöbalken,

arbetsmiljölagen (1977:1160), lagen (2003:778) om skydd mot olyckor och lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

I proposition *Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder* anges följande kring behovet av en reglering i plan- och bygglagstiftningen och hur denna förhåller sig till annan lagstiftning (prop. 2023/24:143 sid. 8):

Enligt regeringens bedömning finns det av flera skäl ett behov av preciserade föreskrifter om aktsamhet i plan- och byggregelverket. Framför allt har Boverkets föreskrifter betydelse vid ombyggnader och andra ändringar av byggnader, eftersom föreskrifterna anger krav på åtgärder till skydd för kvarboende och krav på åtgärder för att försvåra för obehöriga att ta sig in på byggarbetsplatser. Att sådana krav finns i plan- och byggregelverket möjliggör för byggnadsnämnden att agera förebyggande och ta upp frågan om nödvändiga skyddsåtgärder i samband med tekniskt samråd, då bl.a. arbetets planering och organisation ska gås igenom. Om det under genomförandet av en bygg-, rivnings- eller markåtgärd finns anledning att anta att aktsamhetskravet inte uppfylls, ska byggnadsnämnden pröva förutsättningarna och behovet av att ingripa eller besluta om en påföljd enligt 11 kap. plan- och bygglagen. Det kan exempelvis röra sig om att pröva förutsättningarna för ett så kallat åtgärdsföreläggande eller att förbjuda att arbetet fortsätter.

Att det finns överlappande regelverk innebär att tillsynsåtgärder kan grundas på olika regelverk. Till exempel gäller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken fortsatt parallellt med preciserade föreskrifter om aktsamhet i plan- och byggregelverket. För byggnadsnämndernas del, som ansvarar för tillsynen över att plan- och byggregelverket följs, ska tillsynsåtgärder som vidtas på grund av bristande aktsamhet ha stöd i de föreskrifter som preciserar kravet på aktsamhet.

6 Ikraftträdande och informationsinsatser

Detta avsnitt beskriver bland annat ikraftträdande och informationsinsatser, som särskilt regleras i 7 § 4 förordningen om konsekvensutredningar.

6.1 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Författningen preciserar och har sin grund i ändringar i PBL och PBF som träder i kraft 1 januari 2025. Den nya författningen bör träda i kraft vid samma tidpunkt. Samtidigt kommer motsvarande bestämmelser i BBR att upphävas genom en ändringsförfattning till BBR.

Motsvarande krav på aktsamhetsåtgärder som anges i den nya författningen finns idag i BBR och i PBF. Det bedöms därför inte finnas behov av någon övergångsperiod där byggherren kan välja att tillämpa äldre bestämmelser. De nya föreskrifterna ska således börja tillämpas direkt när de börjar gälla. Kravet på dokumentation av projekteringen av aktsamhetsåtgärderna gäller dock enligt övergångsbestämmelser endast om bygg-, rivnings- eller markåtgärderna påbörjats efter den 31 december 2024.

6.2 Informationsinsatser

För att bestämmelserna ska få avsedd effekt vid ikraftträdandet bör informationsinsatser riktas mot tillämparna. Detta kan ske genom Boverkets ordinarie kanaler – såsom PBL kunskapsbanken och vägledningar – men även som en del av övriga utbildningspaketet för författningarna inom Boverkets nya byggregler.

7 Konsekvenser

Detta avsnitt innehåller en konsekvensanalys av förslaget om föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Förslaget berör byggherrar och kommuner, men indirekt även byggentreprenörer, markentreprenörer, vissa konsulter och företag inom bygg-, rivnings- och markarbeten.

Boverket bedömer att författningen inte medför några negativa konsekvenser för människors hälsa eller säkerhet eller för skydd av egendom. Anledningen är att förslaget reglerar i huvudsak samma situationer och har samma kravnivå som aktsamhetsreglerna i BBR.

7.1 Övergripande effekter

När reglerna om aktsamhet samlas i en separat författning blir det tydligt vilka regler som gäller vid bygg-, rivnings- och markåtgärder. Det kan förväntas bidra till att reglerna om aktsamhet efterlevs så att personer och egendom inte kommer till skada.

För både kommuner och byggherrar är det ur tillämpningssynpunkt en fördel att reglerna finns samlade i en författning och att de enbart innehåller tydliga föreskrifter och inte som i BBR även allmänna råd. Se även avsnitt 2.2.1, 2.3 och 5.2.8 för problembeskrivning och syfte.

7.2 Företag

Författningen bedöms inte medföra några negativa konsekvenser för företag, till exempel ökade kostnader, eftersom kravnivåerna är samma som i nollalternativet, det vill säga reglerna i BBR. Däremot kan författningens utformning bidra till enklare tillämpning och bättre förutsägbarhet.

7.2.1 Vilka företag som berörs

Författningen kommer att beröra byggherrar samt indirekt bygg- och entreprenadföretag som åtar sig bygg-, rivnings- och markarbeten.

I huvudsak berörs dessa aktörer

- byggherrar, det vill säga företag som för egen räkning utför eller låter utföra projektering, byggnadsarbeten, rivningsarbeten eller markarbeten
- byggentreprenörer
- konsulter såsom brandkonsulter och konstruktörer
- företag inom rivning och markarbeten.

Som framgår av tabell 1 och 2 är det ett mycket stort antal företag som potentiellt kan beröras.¹⁶

Tabell 1. Antal företag som kan verka som byggherre och beställare efter storleksintervall

Företagsstorlek (antal anställda)	Antal företag*	Fördelning %
0	76 765	90,4
1–4	5 775	6,9
5–9	717	1,0
10–19	370	0,6
20–49	248	0,5
50–99	108	0,2
100–199	49	0,0
200–499	31	0,0
500+	3	0,0
Totalsumma	84 046	100

* SCB SNI 2007. 68.100 handel med egna fastigheter, 68.201 fastighetsbolag, bostäder, 68.202 fastighetsbolag, industrilokaler, 68.203 fastighetsbolag, andra lokaler, 68.209 övriga fastighetsbolag.¹⁷

Tabell 2. Antal företag inom byggentreprenad och tekniska konsulter m.fl. efter storleksintervall

Företagsstorlek (antal anställda)	Antal företag*	Fördelning %
0	60 239	63.4
1–4	25 499	26.9
5–9	4 803	5,1
10–19	2 566	2,6
20–49	1 376	1,4
50–99	331	0,3

¹⁶ I den företagsstatistik som finns tillgänglig går det inte att utläsa vad enskilda företag har för specifik verksamhet och därför är det svårt att med precision bedöma antalet företag som kommer att påverkas. I statistiken finns troligen också företag utan omsättning.

¹⁷ SCB, Statistikdatabasen, Företagsdatabasen (FDB), Företag efter näringsgren SNI2007 och storleksklass. Hämtad 2024-01-05.

Företagsstorlek (antal anställda)	Antal företag*	Fördelning %
100–199	91	0,0
200–499	44	0,0
500+	18	0,0
Totalsumma	94 967	100

* Uppgifter för 2022 SNI2007 avser 41.200 entreprenörer för bostadshus och andra byggnader, 42.120 anläggningsentreprenörer för järnvägar och tunnelbanor, 42.130 anläggningsentreprenörer för broar och tunnlar, 42.990 övriga anläggningsentreprenörer, 43.110 rivningsfirmor, 43.120 firmor för mark- och grundarbeten, 43.320 firmor för byggnadssnickeriarbeten, 43.390 andra firmor för slutbehandling av byggnader, 43.999 diverse övriga specialiserade bygg- och anläggningsentreprenörer., 71.121 tekniska konsultbyråer inom bygg- och anläggningsteknik, 71.129 övriga tekniska konsultbyråer.¹⁸

7.2.2 Tidsåtgång och administrativa kostnader för företag

Författningsförslaget innehåller i huvudsak samma bestämmelser och kravnivå som nuvarande regler men de är tydligare genom att de finns i en separat författning och enbart är föreskrifter, se avsnitt 5 och 5.2.8. Författningen bedöms därför inte påverka företagets tidsåtgång för regeltillämpning.

Det bedöms inte heller bli ökade administrativa kostnader för företag. Jämfört med BBR tydliggörs det att projekteringen av skyddsåtgärderna ska projekteras och utföras på ett fackmässigt sätt om det inte är obehövt. Boverket har dock inte bedömt att kravet på fackmässig projektering och utförande för aktsamhetsåtgärder innebär att fler åtgärder ska projekteras och dokumenteras än idag.

7.2.3 Andra kostnader och förändringar för företag

Företagen behöver informera sig om att reglerna om aktsamhet kommer att finnas i en separat författning, till skillnad från dagens regler som finns i BBR. Tidsåtgången för det kan förväntas vara marginell och innebär därför ingen kostnadspåverkan på företagen i praktiken.

Sammantaget innebär dock Boverkets nya byggregler en relativt stor förändring för hela samhällsbyggnadssektorn. Det kommer att krävas anpassning av arbetssätt och kompetensutveckling om de nya reglerna.¹⁹ Kraven om aktsamhet ingår i anpassningsarbetet men regeländringarna i sak som görs i den här författningen är små och blir en liten del av det arbetet.

7.2.4 Konkurrensförhållanden

Regelförändringarna innehåller inte krav som kan innebära stordriftsfördelar, till exempel uppbyggnad av nya administrativa system. Förändringarna innebär

¹⁸ SCB, Statistikdatabasen, Företagsdatabasen (FDB), Företag efter näringsgren SNI2007 och storleksklass. Hämtad 2024-01-05.

¹⁹ För närmare beskrivning, se till exempel: Remiss – Boverkets förslag till föreskrifter om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö; med konsekvensutredning, dnr 29/2022.

ingen förändring av kravnivån och förväntas därför inte påverka företags vilja att finnas på marknaden för de tjänster som reglerna påverkar. Boverket bedömer därför att regelförändringarna inte påverkar konkurrensförhållanden jämfört med reglerna i BBR.

7.2.5 Annan påverkan på företag

Kraven finns i en separat författning vilket gör att de synliggörs mer och kraven blir därför tydligare än i BBR. Indirekt kan det bidra till att företag i färre fall inte missar att utföra en aktsamhetsåtgärd, i en situation som annars kunde innebära negativ hälsopåverkan, skador eller skadestånd. Detta kan bidra till lägre direkta kostnader för företag som kan orsakas av att man missar en aktsamhetsåtgärd om misstaget till exempel skulle kunna leda till skadeståndskrav.

Företag eller branschorganisationer som har handböcker, utbildningsmaterial eller annan information som hänvisar till BBR behöver ändra dem så att de hänvisar till den nya författningen. Sådana uppdateringar ingår i de mer omfattande uppdateringsbehov som uppstår när BBR upphävs och ersätts med separata författningar för de olika utformningskraven, tekniska egenskapskraven och tomtkraven.

7.2.6 Särskilda hänsyn till små företag

Boverket har inte identifierat några särskilda konsekvenser för små företag. Till exempel påverkas inte små företags konkurrenskraft som följd av förslaget, se 7.2.4.

7.3 Staten, regioner och kommuner

Författningen leder inte till någon kostnadspåverkan för staten, regioner eller kommuner. När de är byggherrar påverkas de på samma sätt som företag, se avsnitt 7.2.2 och 7.2.3.

7.3.1 Konsekvenser för kommuner

En kommun berörs dels om den är byggherre, dels som myndighetsutövare i enlighet med plan- och bygglagen. Påverkan som byggherre är densamma som för företag, se avsnitt 7.2.2 och 7.2.3.

Kommunernas myndighetsutövning och arbetsprocesser i byggnadsnämnderna påverkas i viss utsträckning av författningen, eftersom den endast innehåller föreskrifter till skillnad från BBR som också innehåller allmänna råd. De allmänna råden bedöms som problematiska i tillämpningen bland annat för att dess juridiska status uppfattas olika, se avsnitt 5.2.8. Kommunernas myndighetsutövning kan därför i någon utsträckning underlättas av författningen.

Författningen tydliggör att aktsamhetsåtgärder ska projekteras och utföras fackmässigt. Kravet på fackmässighet förstärker byggnadsnämndens mandat att begära handlingar som visar om aktsamhetsåtgärder projekteras så att inte personer eller egendom kan komma till skada.

Kommunerna behöver informera sig om att reglerna om aktsamhet kommer att finnas i en separat författning till skillnad från dagens regler som finns i BBR. Tidsåtgången för det är marginell och innebär därför ingen påverkan av betydelse på kommunernas resurser.

Sammantaget är Boverkets nya byggregler en relativt stor förändring för byggnadsnämndernas myndighetsutövning som kommer att kräva arbete med att anpassa arbetssätt och kompetensutveckling i de nya reglerna.²⁰ Författningen om aktsamhet är en mindre del av det arbetet.

I den utsträckning en kommun har informationsmaterial om byggande och byggregler, till exempel på en hemsida, behöver det uppdateras så att det hänvisar till den nya författningen. Sådana uppdateringar kommer att göras som en del av det uppdateringsbehov som uppstår när BBR upphävs och ersätts med separata författningar för de olika utformningskraven, tekniska egenskapskraven och tomtkraven.

7.3.2 Konsekvenser för staten

Staten kan påverkas i egenskap av byggherre. Påverkan är samma som för privata byggherrar, se avsnitt 7.2.2 och 7.2.3.

Boverket påverkas genom att den webbaserade handboken i plan- och bygglagen, PBL kunskapsbanken, behöver uppdateras i de delar som handlar om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markarbeten.

7.3.3 Konsekvenser för regioner

Regioner kan påverkas i egenskap av byggherre. Påverkan är samma som för privata byggherrar, se avsnitt 7.2.2 och 7.2.3.

7.4 Europeiska unionen

Författningsförslaget stämmer överens med de skyldigheter som Sveriges medlemskap i Europeiska unionen innebär. Boverket gör bedömningen att författningsförslaget inte innehåller sådana tekniska regler som avses i 2 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler. Informationsförfarande enligt denna förordning behöver således inte genomföras. Boverket bedömer dock att

²⁰ För närmare beskrivning, se till exempel: Remiss – Boverkets förslag till föreskrifter om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö; med konsekvensutredning, dnr 29/2022

författningen behöver anmälas enligt EU:s tjänstedirektiv och 2 § förordningen (2009:1078) om tjänster på den inre marknaden. Se avsnitt 3.2 och 3.3.

7.5 Norden

Författningsförslaget har samma kravnivå som nuvarande regler vilket innebär att det inte blir någon påverkan på det nordiska samarbetet.

7.6 Miljö och klimat

Författningsförslaget har samma kravnivå som nuvarande regler. Författningen leder inte till några effekter för miljö eller klimat.

7.7 Kulturmiljö, arkitektur och gestaltad livsmiljö

Författningsförslaget reglerar krav på aktsamhet under byggtiden och bedöms därför inte ha någon påverkan på kulturmiljö, arkitektur eller gestaltad livsmiljö.

7.8 Övriga konsekvenser

Författningsförslaget har samma kravnivå som nuvarande regler och medför därmed inga konsekvenser för personer med nedsatt funktionsförmåga, barn och unga, äldre personer, integration och boendesegregation, jämställdhet eller folkhälsa.

8 Säkerställande av att författningen inte medför mer långtgående kostnader eller begränsningar än nödvändigt

8.1 Bakgrund

Åtgärder och beslut som vidtas av det offentliga bör vara samhällsekonomiskt motiverade, proportionerliga och kostnadseffektiva.²¹ Det innebär att Boverkets föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder bör vara utformade så att de inte medför mer långtgående kostnader och begränsningar för berörda aktörer och samhället än vad som är nödvändigt för att uppnå syftet med åtgärden i fråga.

8.2 Bedömning av författningens påverkan

Boverket har säkerställt att föreskrifterna inte medför mer långtgående kostnader och begränsningar än vad som är nödvändigt för att uppnå dess syfte främst genom att utreda alternativa lösningar. För varje föreskrift och allmänt råd har Boverket analyserat alternativa lösningars ändamålsenlighet, effektivitet och konsekvenser. Det har resulterat i att vissa bestämmelser i BBR inte finns i författningsförslaget och att delar ur BBR:s allmänna råd finns som föreskrifter. En del regler har modifierats för att bli mer träffsäkra eller mer effektiva.

Konsekvenserna av föreskrifterna beskrivs i avsnitt 7. Med beaktande av de konsekvenser som bedöms uppstå bedömer Boverket att föreskrifterna inte medför mer långtgående kostnader och begränsningar än vad som är nödvändigt för att uppnå dess syfte.

²¹ Ds 2022:22 Bättre konsekvensutredningar, s. 93.

9 Utvärdering

De nya föreskrifterna om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder föreslås träda i kraft den 1 januari 2025, det vill säga samtidigt som 10 kap. 2 a § PBL. För att säkerställa att tillämpningen av de nya föreskrifterna sker på ett korrekt sätt är det viktigt att följa upp och utvärdera reglerna.²²

Boverket bedömer att en utvärdering av de nya aktsamhetsföreskrifterna kan ske fortlöpande från ikraftträdandet, framför allt kopplat till byggnadsnämndens hantering. Det är lämpligt att samordna utvärderingen av aktsamhetsföreskrifterna med övriga nya byggregler. Det behöver dock gå en tid innan det till fullo är möjligt att se effekterna och utvärdera de nya byggreglerna. Boverket bedömer därför att en första samlad utvärdering kan genomföras först omkring år 2028–2029.

²² 7 § p. 5 förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

10 Författningskommentarer

Detta avsnitt innehåller en beskrivning av varje paragraf i den nya författningen med angivande av motiv.

10.1 Föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder

Boverket föreskriver följande med stöd av 10 kap. 24 § plan- och byggförordningen (2011:338).

Övergripande bestämmelser

Författningens innehåll

1 § Denna författning innehåller föreskrifter om aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder enligt 10 kap. 2 a § plan- och bygglagen (2010:900).

Författningen innehåller också föreskrifter om kontroll enligt 10 kap. 5 § samma lag.

Bestämmelsen tydliggör att författningen innehåller föreskrifter som har sin grund i kravet på aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder. Kopplingen till kravet på lagnivå, i PBL, klargörs.

Författningen innehåller också bestämmelser om projektering och utförande som har sin grund i och preciserar kravet på byggherrens ansvar enligt 10 kap. 5 § PBL.

Definitioner

2 § Termer och uttryck i denna författning har samma betydelse som i plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:338).

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:6 BBR.

Bestämmelsen säkerställer att termer som finns i lag, förordning och i dessa föreskrifter får samma betydelse.

Hänvisningen till ”Plan- och byggtermer 1994, TNC 95” (TNC) har tagits bort. En anledning till det är att publikationen inte längre hålls uppdaterad. Det innebär att om det finns andra mer uppdaterade och träffsäkra definitioner i andra publikationer, såsom standarder och handböcker, kan de användas. Men det är även möjligt att använda TNC även fortsättningsvis.

En annan anledning till att hänvisningen till TNC har tagits bort är att det är av betydelse att definitioner som är nödvändiga i föreskrifterna hanteras direkt i sitt sammanhang. De anges i 3 §.

3 § I denna författning avses med

byggåtgärder: arbeten med byggande som görs i samband med att uppföra, flytta, ändra eller underhålla ett byggnadsverk,

rivningsåtgärder: arbeten med rivning som görs i samband med att ett byggnadsverk rivs helt eller delvis, och

markåtgärder: arbeten med mark som påverkar markens egenskaper och som görs i samband med att uppföra, flytta, ändra eller underhålla ett byggnadsverk.

Bestämmelsen är ny.

Genom definitionerna förtydligas tillämpningsområdet för reglerna.

Det förtydligas att kraven på aktsamhetsåtgärder gäller vid arbeten med alla byggnadsverk, det vill säga även för andra anläggningar än byggnader.

För både byggåtgärder och markåtgärder omfattas arbeten som görs i samband med att uppföra, flytta, ändra eller underhålla ett byggnadsverk. Kraven gäller dock inte under transport när byggnadsverk flyttas. I definitionen markåtgärder finns skrivningen ”arbeten med mark som påverkar markens egenskaper”, som tydliggör att det inte enbart avses åtgärder i marken såsom schaktning och fyllning utan även pålning och arbeten såsom jordförstärkning och packning. För att vara en markåtgärd enligt definitionen ska dock åtgärden göras i samband med att ett byggnadsverk uppförs, flyttas, ändras eller underhålls. Om så inte är fallet, så faller åtgärden inte in under begreppet markåtgärd enligt författningen. Begreppet är inte kopplat till PBL:s regler om marklov.

Projektering och utförande

4 § Vid bygg-, rivnings- och markåtgärder ska aktsamhetsåtgärder enligt 6–9 §§ projekteras

1. på ett fackmässigt sätt, och

2. så att bygg-, rivnings- och markåtgärderna kan utföras på ett sådant sätt att kraven i denna författning uppfylls.

Projekteringen ska dokumenteras.

Första och andra styckena gäller inte om det är obehövligt.

Bestämmelsen är ny.

Det ställs krav på att byggherren ska projektera aktsamhetsåtgärder i samband med bygg-, rivnings- och markåtgärder på ett fackmässigt sätt. Det kan exempelvis handla om hur brandskyddet ska upprätthållas vid ombyggnation då verksamhet är i bruk. Det kan också handla om att projektera grundvattensänkningar och därmed klarlägga risker för sättningsskador.

Projekteringen av åtgärderna ska dokumenteras om det inte är obehövligt. Exempel på när det kan anses vara obehövligt att dokumentera projekteringen är vid enklare aktsamhetsåtgärder såsom ett mindre staket runt en arbetsplats.

Det finns även krav på projektering i form av sprängplan och sprängjournal i 8 §.

Närmare överväganden finns i 5.2.

5 § Vid bygg-, rivnings- och markåtgärder ska aktsamhetsåtgärder enligt 6–9 §§ utföras

1. på ett fackmässigt sätt, och
2. enligt gällande handlingar.

Bestämmelsen är ny.

Byggherrens ansvar för att aktsamhetsåtgärderna utförs på ett fackmässigt sätt och enligt gällande handlingar tydliggörs.

Närmare överväganden finns i 5.2.

Krav på aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder

6 § Om det finns särskild risk för personskador, ska arbetsplatser för bygg-, rivnings- och markåtgärder vara ordnade så att tillträdet för obehöriga försvåras.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:3 BBR.

Kravet innebär att arbetsplatser för bygg-, rivnings- och markarbeten ska hägnas in eller på annat sätt fysiskt avgränsas för att motverka att allmänheten kommer in på sådana platser eller områden där det finns särskild risk för personskador. Exempel på hur tillträde kan försvåras är att sätta upp ett byggstaket eller förhindra att obehöriga kan ta sig upp på ställningar.

Det förtydligas att kravet är avgränsat till situationer då det finns särskild risk för personskador. Risken måste alltid bedömas utifrån det enskilda bygg-, rivnings- och markarbetet och med hänsyn till platsen för arbetet. Typiskt sett finns en särskild risk för personskador om arbetsplatsen finns i ett område där många personer vistas och oavsiktligt kan komma in på arbetsplatsen, eller komma till skada genom att vistas i närheten av arbetsplatsen. Det kan till exempel vara en arbetsplats i tät stadsmiljö, i anslutning till en trottoar eller väg och cykelbanor. Vid bedömningen är det viktigt att särskilt beakta risken för att barn tar sig in på arbetsplatsen.

7 § Vid bygg-, rivnings- och markåtgärder ska aktsamhetsåtgärder vidtas så att risken för personskador begränsas.

Vid bygg-, rivnings- och markåtgärder ska även skäligen aktsamhetsåtgärder vidtas till skydd mot uppkomst och spridning av

1. brand,
2. buller, och
3. damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer.

Om någon del av en byggnad är i bruk när bygg-, rivnings och markåtgärden utförs ska särskild hänsyn tas för att skydda boende och andra användare av byggnaden. Om de ordinarie utrymningsvägarna inte kan användas, ska tillfälliga sådana ordnas.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:3 BBR.

Kraven syftar till att förhindra skada på person eller egendom samt att motverka olägenheter för människors hälsa och störningar.

Åtgärder för att begränsa risken för personskador kan till exempel vara skydd för fallande föremål från byggnadsställningar där människor passerar. Det är viktigt att särskild uppmärksamhet ägnas åtgärder för att motverka barnolycksfall. Särskilda risker föreligger för barnolycksfall vid arbetsplatser som innefattar bostäder som är i bruk. Exempelvis kan särskild hänsyn behöva tas till upplag av material och förvaring av verktyg.

Krav på aktsamhetsåtgärder till skydd mot uppkomst och spridning av brand, buller och damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer avser åtgärder som är skäligen. Vid bedömning av om en aktsamhetsåtgärd är skäligen ska risknivån kunna motivera kostnaden för åtgärden. Risknivån är produkten av sannolikhet för skada eller olägenhet och skadans eller olägenhetens konsekvens.

Med skydd mot uppkomst av brand avses bland annat att heta arbeten ska utföras korrekt samt att tillfälliga värmekällor och liknande placeras säkert i förhållande till brännbart material och har säker elanslutning.

Med skydd mot spridning av brand avses bland annat tillräckliga avstånd mellan upplag av brännbart byggnadsmaterial eller avfall och den byggnad som uppförs eller ändras, eller till befintliga byggnader, byggbodar och liknande. Andra åtgärder kan vara tillfälliga brandavskiljningar i byggnaden samt att väderskydd och liknande runt byggnaden är av lämpligt flamskyddat material.

Naturvårdsverket ger ut allmänna råd till miljöbalken om buller från byggplatser²³. Råden ger vägledning om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått vad gäller störning av buller från områden där bullrande bygg- och anläggningsverksamhet pågår.

²³ Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggplatser.

Med uppkomst avseende damm menas att det kan krävas att man väljer en viss metod som inte producerar så mycket damm. Med skydd mot spridning menas att det damm som bildas inte ska spridas. Det kan till exempel innebära att arbetsplatsen behöver avskärmas, att ventilationsdon behöver täckas och undertryck skapas i arbetsområdet.

Exempel på föroreningar som kan vara skadliga i vissa koncentrationer är asbest och PCB.

Om byggnadsarbeten utförs i en byggnad som är i bruk, kan särskilda åtgärder behövas för att skydda boende och andra användare av byggnaden. Om man inte kan erbjuda en acceptabel boendemiljö med avseende på buller, damm och hygieniska förhållanden i övrigt under ändrings- eller underhållsarbeten, kan man behöva överväga att anordna ersättningsboende.

Formuleringen om ordinarie utrymningsvägar avser främst ändring av byggnader där befintliga utrymningsvägar för kvarvarande personer och verksamhet i byggnaden påverkas. Att det vid uppförande av byggnader kan krävas särskilda utrymningsvägar för att säkerställa byggnadsarbetarnas säkerhet innan planerade utrymningsvägar är uppförda regleras av arbetsmiljölagstiftningen.

8 § Om markåtgärder kan komma att påverka byggnadsverk negativt ska skaderiskerna förebyggas.

För sprängarbeten vid bygg-, rivnings- och markåtgärder inom områden med detaljplan ska det finnas en sprängplan och en sprängjournal som är anpassade till arbetenas art och omfattning.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:4 BBR.

Kravet i första stycket syftar till att förhindra skador på byggnadsverk i samband med markarbeten som exempelvis schaktning, fyllning, pålning och sprängning. Även lastöverföring till mark anses vara arbeten med mark eftersom markens egenskaper förändras.

Kravet på förebyggande åtgärder gäller om markarbetena kan innebära risk för skador på byggnadsverk, både det byggnadsverk som är föremål för arbetena och andra byggnadsverk. Det kan handla om att förebygga skador på närliggande byggnader eller andra anläggningar som vägar, markanläggningar, ledningar i mark eller andra anläggningar under mark.

Arbetsmiljöverket ger ut föreskrifter och allmänna råd till arbetsmiljölagen om sprängarbeten.²⁴

²⁴ Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2007:1) om sprängarbete.

9 § Vid rivningsåtgärder ska

1. virkesförstörande insekter eller andra skadedjur som finns i byggnadsverket avlägsnas och oskadliggöras, och
2. material som kan ge skador på människor, djur eller växter tas om hand på ett betryggande sätt.

Motsvarande bestämmelse finns i 5 kap. 17 § PBF. Bestämmelsen utgår ur förordningen då den lämpligen i stället bör ingå i Boverkets föreskrifter och samlas med övriga krav på skyddsåtgärder vid rivning.²⁵ Bestämmelsen överförs i princip oförändrad till Boverkets föreskrifter.

Med skadedjur menas till exempel husbock, hussvamp och råttor.

Med att material ska tas om hand på ett betryggande sätt avses att material som kan ge skador ska separeras från övriga rivningsmassor samt lagras, transporteras och deponeras på ett för omgivningen säkert sätt.

Material som kan ge skador på människor, djur eller växter kan till exempel vara elkablar som har ett hölje av bly eller PCB- haltig olja.

10.2 Föreskrifter om ändring av Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd

1:2 Föreskrifterna

Föreskrifterna gäller

- vid uppförandet av nya byggnader, och
- för obebyggda tomter som ska förses med en eller flera byggnader.

Vid uppförandet av andra anläggningar än byggnader på tomter gäller föreskrifterna i avsnitt 8:9.

Vid ändring av byggnader gäller föreskrifterna i den utsträckning som följer av avsnitt 1:22.

Allmänt råd

Av 1 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900) framgår att även ombyggnader och tillbyggnader innefattas i begreppet ändring av byggnader.

Föreskrifter om byggnaders utformning m.m. meddelas även av andra myndigheter än Boverket. Till exempel utfärdar Arbetsmiljöverket föreskrifter om arbetsplatser och Jordbruksverket föreskrifter om utformning av djurstallar.

²⁵ Jfr. Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings-, och markåtgärder sid. 7.

Bestämmelsen anger när föreskrifterna i BBR är tillämpliga. Ändringen innebär att hänvisningen till att BBR gäller vid mark- och rivningsarbeten tas bort. Genom ändringsförfattningen upphävs de bestämmelser i BBR, avsnitt 2:3 och 2:4, som gäller vid mark- och rivningsarbeten.

I det allmänna rådet ersätts förkortningen PBL med lagens fullständiga titel.

2:3 Allmänt om byggande

Ändringen innebär att reglerna om skyddsåtgärder upphävs, i stället införs krav på aktsamhetsåtgärder i den nya författningen om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder. Ändringen gäller enbart krav på skyddsåtgärder inte övriga regler under rubriken 2:3 Allmänt om byggande.

Källförteckning

Tryckta källor

Boverket (2020), Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler (rapport 2020:31).

Bättre konsekvensutredningar, Ds 2022:22

Prop. 2023/24:143 Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder

Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Regeringsbeslut 2017-02-23, *Genomgripande översyn av Boverkets byggregler m.m.*, direktiv 2017:22, s. 1, 4, 6 och 10. Kommittén för modernare byggregler (SOU 2019:68).

Remiss – Boverkets förslag till föreskrifter om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö; med konsekvensutredning, dnr 29/2022.

SOU 2021:247, Ett nytt regelverk för bygglov.

Författningar och andra rättsakter

Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna (AFS 1993:3).

Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2007:1) om sprängarbete.

Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2010:1) om berg- och gruvarbete.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden

Förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Förordning (2022:208) med instruktion för Boverket.

Förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggplatser.

Ordningslag (1993:1617)

Webkällor

Statistiska centralbyrån, statistikdatabasen, bygglov för nybyggnad efter region, hustyp, tabellinnehåll och kvartal, <https://www.statistikdatabasen.scb.se>

Statistiska centralbyrån, statistikdatabasen, företagsdatabasen (FDB), Företag efter näringsgren SNI2007 och storleksklass. <https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/>

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se